

ВСТУП

Фразеологізми займають одне з провідних місць у будь-якій мові, зокрема у німецькій, наповнюючи та збагачуючи її новим змістом. Дослідження фразеологізмів у німецькій мові надає можливість простежити історію та великий досвід німецького народу, особливості його менталітету, деякою мірою ознайомитись з його традиціями та звичаями, які взаємопов'язані з його побутом, трудовою діяльністю і культурою [4, с. 57].

Вибір теми нашої роботи зумовлений тим, що у межах сучасної лінгвістичної науки ще не повністю визначена теоретична й практична значимість німецьких лакунарних фразеологізмів. Цим і можна пояснити той факт, що в останні роки фразеологічні лакуни все більше привертають увагу мовознавців.

Фразеологічні одиниці досліджувалися у працях таких вчених, як М. Абузарова, М. Алефіренко, Я. Баран, Н. Бондаренко, В. Бялик, С. Волосевич, В. Гаврись, О. Галинська, М. Гамзюк, А. Григораш І. Гуменюк, М. Демський, С. Денисенко, Н. Жайворонок, К. Дуйсекова, В. Калашник, Т. Князь, Л. Кожуховська, Т. Кокнова, Л. Комар, Т. Космеда, М. Кочерган, Г. Крайчинська, В. Мокієнко, Г. Онкович, Т. Осіпова, І. Полюжин, Ю. Прадід, О. Пророченко, О. Селіванова, Г. Серженко, А. Смерчко, Т. Тарасенко, Я. Тікан та багатьох інших. Особливої уваги також потребує аналіз особливостей проблеми лакунарності фразеологічних номінацій людини в німецькомовній картині світу.

Актуальність теми роботи зумовлена загальними антропоцентричними тенденціями в лінгвістиці, до вивчення питання опису людини, зокрема фразеологічними лакунами з антропоцентричним компонентом значення.

Мета роботи – виявити склад лакунарних фразеологізмів німецької мови та продемонструвати їх здатність вербалізувати різні параметри людини в німецькомовній картині світу.

Досягнення поставленої мети передбачає реалізацію таких **завдань**:

1) дати цілісну інтерпретацію поняття фразеологізмів та лакун;

2) розглянути особливості мовної картини світу та її антропоцентричного характеру;

3) з'ясувати роль людини як базового і ключового фрагменту мовної картини світу;

4) простежити антропоцентричну зорієнтованість семантики фразеологізмів та їх участь в номінації рис та ознак людини;

5) детально вивчити поняття лакунарності в сфері фразеології;

6) інвентаризувати склад фразеологічних одиниць, які номінують людину;

7) класифікувати лакунарні фразеологізми, поділивши їх на ті, що вербалізують зовнішню людину і внутрішню людину;

8) розглянути етнокультурну маркованість семантики досліджуваних ФО.

Об'єктом дослідження є лакунарні фразеологізми сучасної німецької мови на позначення рис та ознак людини.

Предмет дослідження – як лакунарні фразеологізми здатні вербалізувати риси та ознаки людини в німецькомовній картині світу.

Методи дослідження. В роботі використано такі методи дослідження:

1) описовий метод – для класифікації та інтерпретації структурних і функціональних властивостей лакунарних фразеологічних одиниць;

2) дедуктивно-індуктивний метод – для аналізу і синтезу наукових теорій і концепцій;

3) метод суцільної вибірки, за допомогою якого було зібрано фактичний матеріал дослідження;

4) зіставний метод спрямовано на встановлення спільних і відмінних рис між одиницями оригіналу і перекладу;

5) аналізу словникових дефініцій – для виявлення оточення слів та їх визначень у словниках;

б) цифрових підрахунків – для встановлення відсоткового співвідношення прикладів та визначення найбільш використовуваних фразеологічних лакун.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання в написанні наукових робіт та послужити базисом для створення навчально-методичних посібників з фразеології німецької мови.

Матеріалом дослідження слугувало 284 фразеологічні лакуни, які було вибрано методом суцільної вибірки з «Німецько-українського фразеологічного словника» (В. Гаврись та О. Пророченко).

Мета та завдання дослідження зумовили **структуру** нашої роботи, що складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, переліку використаних джерел (63 найменування) та додатку (284 фразеологічні лакуни). Загальний обсяг роботи становить 93 сторінки, із них 72 сторінки – основного тексту.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Проведене нами дослідження дозволяє констатувати, що лакунарні фразеологічні одиниці мають велику вагу у формуванні мовної картини світу людини. За допомогою цих фразеологізмів ми можемо розглянути ставлення мовця до сказаного та окреслити його суб'єктивну оцінку (негативну чи позитивну) того чи іншого об'єкту чи явища.

Дослідження мовної картини світу дає нам загальне наглядне відображення важливих фрагментів реальності, яку формує світ, у тому числі мовне уявлення про те, як людина сприймає світ. Загалом мовні картини світу мають різні характеристики в різних мовах. Людина є центром цього світу і тому їй підпорядковане все, включно з мовою, тому людина стає ключовим фрагментом світу і мовної картини світу.

Вивчення фразеології призвело до розвитку нового антропоцентричного напрямку у цій сфері, в основі якого є принцип «людина в мові». В антропоцентричному підході до вивчення мовних систем важлива роль належить особистості: вона стає орієнтиром для вивчення явищ навколишнього світу, визначення її кінцевих цілей і перспектив. Фразеологічні одиниці завжди відносяться до суб'єкта, оскільки утворюються не стільки для опису навколишнього світу, скільки для тлумачення, вираження та оцінки його суб'єктивних відносин.

Як було виявлено у процесі нашого дослідження, антропоцентризм пронизує усі галузі соціального та духовного життя особистості та виражається у фразеології німецької мови.

У нашій роботі було розглянуто поняття «лакуна» як лінгвістичного явища. Як про це свідчить проаналізований теоретичний матеріал, цей термін був і залишається неоднозначним, а тому для його позначення використовується різна термінологія. Він став об'єктом дослідження багатьох лінгвістів.

Об'єктом дослідження у даній роботі стали лакунарні фразеологічні номінації людини, які ми розглянули на фоні універсальних та специфічних номінацій з метою відокремлення перших від двох останніх.

Особливості лакунарності у німецькій мові було досліджено на матеріалі фразеологічних номінацій людини. У процесі роботи було укладено вибірку фразеологізмів (284 одиниці), які виступають лакунами у німецькій та українській мовах. Матеріалом дослідження став «Німецько-український фразеологічний словник» (В. Гаврись та О. Пророченко).

У процесі роботи також була розглянута вибірка лакунарних фразеологічних номінацій людини, які позначають поняття «людина зовнішня» та «людина внутрішня». Виходячи з аналізу лакунарних фразеологічних одиниць на позначення зовнішніх рис людини можна зазначити, що німецький народ має все-таки певні свої ідеали щодо зовнішності людини, зокрема щодо її краси. Так красивою людиною в німецькій картині світу вважають таку, яка характеризується, як дужа, акуратна та з міцною статурою. Було простежено, що більшість фразеологізмів, які належать до поняття «людина внутрішня», мають негативне значення. Це можна пояснити різкішою емоційною та інтелектуально-мовною реакцією людини на негативні явища, аніж на позитивні. На наш погляд, перевага використання лакунарних фразеологічних одиниць з негативною конотацією спричинена здатністю людини помічати вади інших.

Фразеологія німецької мови не тільки репрезентує особливості поведінки та рис характеру німців, а й виховує особистість у межах національних норм та звичаїв. Порівняння фразеологічних еквівалентів демонструє як розбіжності в класифікації характеру, так і зачіпає питання образності мислення носіїв мови. В ході дослідження ми розглянули фразеологічні лакуни антропоцентричного характеру як національно-культурні маркери німецькомовної картини світу.

На прикладі розглянутих лакунарних фразеологізмів було з'ясовано, що лакунарні фразеологічні одиниці номінацій людини найчастіше перекладають

за допомогою таких типів перекладу, як частковий відповідник, псевдофразеологічний еквівалент, а також достатньо часто зустрічається описовий переклад та калькування.

На завершення слід зауважити, що дослідження лакунарних фразеологізмів номінацій людини займає вагомe місце у вивченні іноземної мови. Ці знання є необхідними для правильного та коректного вживання лакунарних фразеологічних одиниць, для розуміння культури народу, його світобачення та менталітету.